

Euskara eta teknologia uztartzen dituzten bederatzi proposamen eta ohar bat

Jende gehiena ados dago teknologiak duen garrantziaz, baita hizkuntzen bizirauteko ere. Hori horrela izanik ere, gutxi dira hori sustatzeko hartzen diren erabakiak. Hartzen direnean ere, eragin murriztekoak dira edota itxiak, etorkizunari atea ixten dizkietenak.

Euskarak, etorkizuna izateko, teknologiaren eta hizkuntzen inguruan erabaki sendoak behar ditu. Sendoak bezala, baita irekiak ere, horrela bakarrik ziurtatuko baitu etorkizuna. Hiztun gutxiko hizkuntza batean, erabilera eta berrerabilerak ez sustatzea hizkuntzaren etorkizuna zalantzan jartzea da. Hurrengo lerroetan, hiru ataletan banaturik, teknologia eta euskara uztartzen dituzten bederatzi proposamen labur.

Ahalduntzea

Teknologiaren ezagutzaz gain, horrek ematen dituen aukerak eta euskararekiko inplikazioak ulertzeko proposamenak.

Teknologia berrikuntza eta esperimendazioa euskararekin lotu. Laborategi teknologikoak edota Kzguneak bezalako azpiegituretan euskara berrikuntza eta esperimendazioarekin lotzea lortu behar dugu. Bereziki gazteek, baina baita beste adinetako jendeak ere, era naturalean leku horiek euskararen erabilerarekin lotzea garrantzitsua da. Horretarako, euskara hegemonikoa izango den guneak sortu beharko dira arlo honetan, gai hauek plano soziologikotik aztertuko dituen ikerketa gune batetik hasita, Katalunian egin bezala.

Hezkuntza berrikuntza. Berebiziko garrantzia dauka hezkuntza alorrean euskara teknologia berrikuntzari lotutako diskurtso batekin lerratzea. Ez teknologiaren erabilera soilagatik, baizik eta ezagutzara sartzeko ematen dituen aukerengatik. Arlo honetan, programazioa, beste zientziek duten trataera izatea oso garrantzitsua da. Ez gazteekin bakarrik, baina gazteekin hasierako mailetatik hasita.

Bizi osorako formazioa euskaraz. Eredu itxien aurrean, eredu irekiago batzuen aldeko apustua ere egin beharko litzateke. Egindako lana gutxi izanik ere, ahalik eta jende gehienarengana iristeko helburu argiarekin. Helburu hori lortzeko, argi dago online irakaskuntzak bere formatu ezberdinetan erabateko garrantzia hartzen duela. Garrantzitsua litzateke, beraz, lan honetan jada ari diren erakundeen artean kolaborazio estrategikoak garatzea, egitura publiko-pribatu-sozial berriak sortuz hala behar balitz.

Erabilera

Erabilera sustatzeko teknologiaren alorrean garrantzitsuak izan daitezkeen zenbait ideia eta proposamen.

Mugikorrek eduki kontsumorako gailu bihurtu. Gailu mugikor, eramangarri eta jantzigarriak dira eta izango dira, etorkizuneko eduki euskarri baino, kontsumorako bide nagusia. Gailu horietan kontsumituak izateko eduki eta aplikazio berezituak lantzea, beraz, estrategikoa da. Sakelako, eskuko eta eramangarriak diren gailuetarako espezifikoki sortutako edukietan arreta jarri behar da eta sustatu.

Ikus-entzunezko edukien garrantzia. Edukiei begira, ikus-entzunezko edukiak euskaraz izatea behar-beharrezkoa da. Ez bere formatu handietan (horiek ere), baizik eta aipatutako gailu mugikorretan adibidez kontsumituko diren formatuetan ere. Horretarako oso garrantzitsua da eduki sortzaile izan behar dutenak laguntzea. Dauden zentro (Andoain), unibertsitate (MU, UPV/EHU), espazio (Tabakalera, Alhondiga) eta

sortzaile taldeekin harreman estua izatea behar-beharrezkoa izango da horretarako.

Zerbitzu global erabilieneen kontrol gunea. Asko erabiltzen diren zenbait zerbitzu globaletan (Google, Twitter, Facebook...) euskarazko bertsioa bermatu eta zuzeneko harremanak landuko dituen ekinbide bat osatu beharko litzateke. Komunikazio kanal soil bat izatetik haratago, bertako enpresa eta erakundeekin harreman etengabea eta kolaborazio proaktiboan lanean jardun beharko duena, hain zuzen ere.

Elikatzea

Etorkizunean ere, teknologietan euskarak garapena izaten jarraitzeko proposamenak.

Euskaraz arlo teknologikoan lanean ari diren komunitateak indartu. Euskaraz era naturalean sortu eta lanean ari diren komunitateei beharrezko sostengua eskaini behar zaie. Batzuetan errekonozimendua, beste batzuetan baliabideak, beharbada sostengu ekonomikoa ere, baina lanketa bat egin behar da horiekin guztiekin. Softwarea itzultzen duten taldeak, itzulpengintza boluntarioan ari direnak, azpitoluak sortzen dituztenak, edukia sortzen duten komunitateak, softwarearen munduan euskarazko ekimenak aurrera ateratzen dituztenak...

Software librea, apustu estrategikoa eta atzeraezina. Software librea da euskarazko softwarea izateko apusturik hobena. Inbertsioen errentagarritasuna ziurtatzen du, baina baita komertzialki errentagarriak ez diren lekuetara iristeko gaitasuna ere. Atzeraezina da, beraz, ekinbide publikoek software librearen aldeko apustu garbia egitea eta arlo ekonomikoa ere horrekin lotutako bertako enpresa, elkarte eta norbanakoekin harremanak estutzea. Oso garrantzitsua da aurreko legegintzaldietan abiatutako zenbait proiektu indartu eta horietan euskararen lan lerroa txertatzea.

Berrikuntza teknologikoetan eta etorkizuneko teknologia estrategikoetan euskararen presentzia bermatu. Berrikuntza

teknologikoa eta etorkizuneko zenbait teknologia estrategiko definitu ondoren, horietan euskararen presentzia bermatu beharko litzateke. Hizkuntzarekin berarekin lotutako teknologiak –hizkuntzaren prozesamendurako teknologiak, adimen artifiziala, ahots teknologiak...– eta sektore ekonomiko estrategikoekin lotutakoak –garraioa, ingurumena, osasuna, hezkuntza, industria, ikerketa...– euskaraz egotea bermatu beharko litzateke, eta horretarako mota guztietako beharrezko laguntzak eman.

Sentsoreak esku artean

Sakelakoetan dugun teknologiak sentsoreez josi du gure bizitza. Ia konturatu gabe, egunero soinean ditugu pentsatzen ditugunak baino sentsore gehiago. Zein dira? Zer neurtzen dute? Zertarako balio digute? Bizitza aldatzen ari zaizkigun teknologia zati txiki hauek ulertu behar ditugu, gure osasunean ere eragina dutelako eta oraindik gehiago izango dutelako.

Sakelako telefono guztiek ez, baina berrienen sentsore asko dituzte bere baitan. Telefono hauek, normalean Android edo iOS sistema eragilearekin batera, sentsore horiek erabiltzen dituzten aplikazioak ere badakartzate. Batzuetan aplikazio berezituak izan ohi dira, sentsore horiek baliatzeko pentsatuak, baina beste askotan sentsore horiek emandako informazioa esperientzia hobetzeko erabil dezakete bakarrik.

Azelerometroa, adibidez, gure mugikorraren posizio eta mugimendua neurtzeko balio duen sentsorea da. Hiru koordenatu errepresentatzen dituzte hodi batzuetan zehar, bola txiki baten mugimenduak aztertuz; dispositiboak une horretan duen posizioa kalkulatu du. Antzeko funtzioa baina zehatzagoa ematen duen giroskopia ere aurki dezakegu gehienetan. Sentsore horrek zehaztasun handiz gailuaren posizioa neurtzeko balio digu, aldaketa detektatzeko gaitasun handia baitu.

Magnetometroa, aldiz, energia magnetikoa neurtzeko balioko duen sentsorea da. Horri esker, aplikazioek iparrorratz moduan funtziona dezakete, edota tapa magnetiko bereziak erabiltzen dituztenek telefonoa eseki.

Argia eta gertutasuna kontuan hartzen dituzten sentsoreak ere badaude. Argi sentsoreak argia detektatu eta gailuak interpretatu dezakeen forma batean itzultzen du. Horri esker, sakelakoaren pantailaren argia automatikoki egoki dezake, adibidez. Gertutasun sentsoreak, aldiz, argi infragorriak baliatuz, gertutasunaz jabetzen dira. Horrela, mugikorreko dei bat egiten ari garenean, adibidez, argi izpi infragorriak, gure belarriarekin talka egitean, pantaila itzaltzen digu.

GPSari esker, gailu horiek geokokatze gaitasuna eraman dute gure poltsikoetara. Asko dira teknologia hori erabiltzen duten gailuak; gutxiago dira, aldiz, sentsore barometriko bat dutenak. Horri esker, presio atmosferikoa kalkulatzeko gain, geokokapen zehatzagoa lortzeko aukera ematen digu.

Horiek batzuk, baina gero eta gehiago dira sakelako gailuetan ez ezik jantzigarriak (*wearable*) diren gailuetan ere askotariko gauzak neurtzen dituzten sentsoreak: tenperatura, hezetasuna, taupadak, hatz markak... Gero aplikazioek datu horiek interpretatu eta osasun egoera, gastatutako kaloriak, stress maila, lo kalitatea... emateko gai dira.

Nonbait bihurtu badira garrantzitsu teknologia horiek, osasunaren alorrean izan da. Horiei esker, gero eta gauza gehiago azter daitezke, kostu txikiago batekin. Horiei lotuta, gaixotasunak detektatzeko biosentsoreak, gaixo diabetikoen intsulina beharrak orekatzeko tresnak edota bihotzekoak aurrez detektatzeko aukera ematen duten teknologiak garrantzen ari dira.

Hala ere, ez dira teknologikoki oso aurreratuak diren sentsoreak behar askotan. Aipatutako sentsore batzuen konbinazioarekin, gauza asko lor daitezke. Zenbait tokitan hauxe gertatu da, eskuratzen zailak ziren sentsoreak orokortzean, horien erabilera irudimentsuari esker, lehen ia ezinezko ziren gauzak egin daitezkeela orain.

Afrikan, adibidez, sakelako telefono horiek dituzten aukerek eta aplikazio egokiek asko lagundu dezakete osasun publikorik ez dagoen tokietan. Harrigarria izan badaiteke ere, gosea eta osasun arazo larriak dauden tokietan ere, oinarrizko azpiegiturarik gabekoetan, mugikorrek daude. Telefonía finkoa edota ordenagailuak iritsi ez diren tokira iritsi dira sakelakoak. Zentzu komuna erabat apurtzen duen logika baten baitan, ura lortzeko oinez kilometroak egin behar diren tokietan ere teknologia egon daiteke.

Testuinguru horretan, horrelako sakelako bat estetoskopia, termometro, tentsio neurgailu eta kasurik hoberenetan laborategi txiki bat ere bihur daiteke. Horri guztiari profesionalekin harremanetan jartzeko aukera gehitzen badiogu, orain arte inbertsio handia behar zuten ekimenak erabat egingarri bihur daitezke.

Teknologiak ez ditu arazo guztiak konponduko, denok ulertzen dugu soluzioak sistemikoak direla, bereziki Afrikan; baina badira teknologiaren erabilpen zehatz batzuk, egoki aplikatuta, arlo honetan ere onura handiak ekar ditzaketenak. 🌐